

Дубасенюк О.А. Спецкурс з андрагогіки як засіб професійного й особистісного становлення майбутніх магістрів // Андрагогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання. – Випуск 5. – 2014. – С. 96-106.

УДК 378.1

Дубасенюк О.А.,
*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

СПЕЦКУРС З АНДРАГОГІКИ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО Й ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ

У статті розглядаються особливості викладання спецкурсу з андрагогіки. Зазначено, що спецкурс відображає чотири основні ідеї: а) міждисциплінарність, яка передбачає включення матеріалу з філософії освіти, психології, педагогіки та інших галузей науки, що також мають свій предмет дослідження в освіті дорослих; б) інтегративність, що охоплює багатоманітність зв'язків освіти дорослих із різними сторонами життєдіяльності людини і суспільства, а також характеристику соціального контексту розвитку освітньої практики; в) усебічність – можливість повніше охопити проблеми, які потребують теоретичного осмислення і практичного вирішення; г) цілісність – можливість показати єдність різних напрямів освітньої діяльності; необхідність освіти для цілісного розвитку людини. Охарактеризовано зміст основних модулів: I. Концептуальні засади нової парадигми освіти. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства; II. Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання; III. Неперервна освіта як фактор розвитку дорослої людини; IV. Особливості навчання дорослих. Виявлено рівні та показники засвоєння студентами знань з основ андрагогіки.

Ключові слова: андрагогіка, інтегративність, цілісність, доросла людина як суб'єкт освіти і навчання.

В статье рассматриваются особенности преподавания спецкурса по андрагогике. Отмечено, что спецкурс отражает четыре основные идеи: а) междисциплинарность, которая предусматривает включение материала по философии образования, психологии, педагогике и других отраслей науки, которые имеют свой предмет исследования в образовании взрослых; б) интегративности, охватывающей многообразие связей образования взрослых с различными сторонами жизнедеятельности человека и общества, а также характеристику социального контекста развития образовательной практики; в) всесторонность – возможность полнее охватить проблемы, требующие теоретического осмысления и практического решения; г)

целостность – возможность показать единство различных направлений образовательной деятельности; необходимость образования для целостного развития человека. Охарактеризовано содержание основных модулей: I. Концептуальные основы новой парадигмы образования. Андрагогика в системе современного человековедения; II. Взрослый человек как субъект образования и обучения; III. Непрерывное образование как фактор развития взрослого человека; IV. Особенности обучения взрослых. Выявлены уровни и показатели усвоения студентами знаний по основам андрагогики.

Ключевые слова: андрагогика, интегративность, целостность, взрослый человек как субъект образования и обучения.

The article discusses the features of teaching a special course on andragogy. It was noted that a special course reflects the four main ideas: a) interdisciplinary, which provides for the inclusion of material on the philosophy of education, psychology, pedagogy, and other branches of science with a subject of study in adult education; b) integraty, covering the variety of adult education ties with various aspects of life of the individual and society, as well as the characteristics of the social context of educational practice; c) comprehensiveness - the possibility of full coverage of the issues that require theoretical understanding and practical solutions; d) integrity – the ability to show the unity of the various educational activities; the need for education for holistic human development. Characterized by the content of the main modules: I. Conceptual bases of a new paradigm of education. Andragogy in the modern human studies; II. A grown man as the subject of education and training; III. Continuing education as a factor in the development of an adult; IV. Features of adult education. Identified and indicators of assimilation of knowledge by students on the fundamentals of andragogy.

Keywords: andragogy, integraty, comprehensiveness, a grown man as the subject of education and training.

В останні роки в Україні актуалізувалася проблема освіти дорослих. В умовах євроінтеграційних процесів та глобальних перетворень виникла потреба подальшої розробки системи освіти дорослих, її спрямованості на розвиток особистості, творчих здібностей, професійної та соціальної компетентності. Суспільні трансформації зумовили перехід від концепції освіти на все життя до концепції освіти впродовж життя, пошук сучасних підходів, інноваційних технологій, нових моделей освітніх систем.

В Україні актуальність цього питання викликана: необхідністю навчання персоналу підприємств, установ, організацій, зокрема безпосередньо на виробництві; потребою професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних; специфікою навчання дорослих інвалідів, дорослих, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі; особливостями адаптації дорослих в умовах іншого лінгвокультурного середовища [11, с. 5].

Тому заслуговує на увагу впровадження спецкурсу з андрагогіки в умовах магістратури. Застосування такого спецкурсу спрямоване на поліпшення якості навчання, професійне й особистісне зростання дорослих.

У матеріалах ЮНЕСКО визначено головне завдання освіти дорослих – забезпечити людину комплексом знань і умінь для активного творчого життя в сучасному суспільстві. Йдеться про розвиток людини впродовж усього життя як фахівця, громадянина, індивідуальності, а отже, і про неперервну освіту, яка супроводжує людину в різні періоди її життя.

Безперервність передбачає таке входження дорослих в освітню діяльність, яке має підвищити їх упевненість у майбутньому, допомогти грамотно інтерпретувати життєві явища, сприяти консолідації людей на основі загальнолюдських цінностей, розвивати соціальну і професійну мобільність, а відтак, визначити для себе сенс життя, своє місце в соціумі, свій людський і громадянський обов'язок.

Мета статті: проаналізувати роль спецкурсу з андрагогіки як засіб професійного й особистісного становлення майбутніх магістрів.

Ураховуючи думку С.П. Архипової, вважаємо, що спецкурс має відобразити чотири основні ідеї:

а) міждисциплінарність, яка передбачає включення матеріалу з філософії освіти, психології, педагогіки та інших галузей науки, що мають свій предмет в освіті дорослих;

б) інтегративність, що охоплює багатоманітність зв'язків освіти дорослих з різними сторонами життєдіяльності людини і суспільства, а також характеристику соціального контексту розвитку освітньої практики;

в) усебічність – можливість повніше охопити проблеми, які потребують теоретичного осмислення і практичного вирішення;

г) цілісність – можливість показати єдність різних напрямів освітньої діяльності; необхідність освіти для цілісного розвитку людини [2, с. 5].

Майбутні магістри мають осмислити основні характеристики спецкурсу з андрагогіки, як-от: цілепокладання, визначення принципів неперервної освіти і розробка змісту, форм і методів, прийомів оптимізації освітнього процесу, а також оцінювання методів, що застосовуються. Важливо також ознайомитися із сучасними освітніми технологіями, які створюють гнучкий адаптивний простір для реалізації цілей і змісту освіти. Існує велика кількість активних та інтерактивних технологій, що можуть бути використані на різних етапах засвоєння курсу андрагогіки, а саме: початкове оволодіння знаннями, їх закріплення, формування вмінь і навичок [2].

Спецкурс уміщує чотири модулі. **І модуль «Концептуальні засади нової парадигми освіти. Андрагогіка в системі сучасного людинознавства»** присвячено проблемі освіти в житті сучасного суспільства. У Декларації прав людини визначено концептуальні засади нової парадигми освіти. Наголошено, що освіта має бути спрямована на всебічний розвиток людини. У зарубіжній та вітчизняній науковій літературі виділяють такі альтернативні ціннісні уявлення про призначення освіти, як-от: освіта для розвитку духовних сил, здібностей, умінь, які дозволяли б долати життєві перешкоди; освіта з метою

формування морально відповідальних і соціально адаптованих індивідів; освіта для розвитку практичних умінь і навичок; освіта для особистого зростання та для розширення пізнавальних можливостей, особистого задоволення; освіта для естетичного розвитку.

Відповідно у процесі лекційного викладу матеріалу майбутні магістри знайомляться з концептуальними основами нової парадигми освіти, осмислюють предмет, завдання та особливості андрагогічної науки, значення освіти дорослих у сучасних умовах, розглядають різні погляди вчених щодо важливості освіти дорослих, аналізують чинники, що сприяли розвитку такої освіти. Майбутні фахівці усвідомлюють місце андрагогіки в системі сучасного людинознавства, простежують становлення, етапи та шляхи розвитку андрагогіки, виявляють різноаспектність досліджень цієї сфери, осмислюють структуру освіти дорослих. Крім того, студенти знайомляться з особливостями розвитку освіти дорослих в Україні.

На практичних заняттях обговорюються питання: підвищення ролі освіти та нагальної потреби освіти дорослих у сучасних умовах, актуальні концептуальні положення нової парадигми освіти щодо різного тлумачення поняття «андрагогіка»; відмінності між педагогікою й андрагогікою. У процесі дискусії визначається мета і зміст освіти в сучасних умовах, роль освіти у XXI столітті, ідеал «освіченої досконалої людини». Студенти виявляють подібність і відмінності професій педагог і андрагог, з'ясовують, що нового вносить андрагогіка в наше уявлення про освіту як соціальне явище, виокремлюють основні ознаки формальної, неформальної й інформальної освіти. Майбутні магістри аналізують напрями розвитку освіти дорослих в Україні у контексті реалізації міжнародних програм, обговорюють проблему адаптації дорослої людини до умов життя в пострадянському суспільстві (90-ті роки XX ст.), простежують тенденції розвитку освіти дорослих в Україні на початку XXI ст., виявляють перспективні напрями розвитку освіти дорослих в Україні.

Крім того, студенти знайомляться із напрямками досліджень зарубіжних науковців у сфері андрагогіки: внесок у майбутнє – пріоритет освіти (Ж.В. Аллак), вік освіти (В.Б. Миронов), філософськими засадами освіти для XXI століття (Б.С. Гершунський), освіта дорослих у загальноцивілізаційному контексті (І.О. Колесникова, Л.М. Лесохіна, О.І. Огієнко, В.Г. Онушкін, Н.О. Тоскіна) та працями вітчизняних учених, щодо теоретичних та методологічних засад освіти дорослих (Л.Б. Лукьянова, С.П. Архипова, О.В. Анищенко, Л.Є. Сігаєва) [1–3; 5; 7–10].

Майбутні магістри виконують індивідуальні завдання: проводять опитування студентів за темою заняття, готують реферати з проблеми освіти дорослих, ураховуючи досвід зарубіжних країн: освіта дорослих розглядається як явище культури (американка Ф. Кунігхем, француз А. Моль, швейцарець П. Фюртер, швед Т. Тюсен, російські психологи Ю.М. Кулюткін, Г.С. Сухобська та ін.), М. Дюрко (Угорщина), П. Шукли (Індія), А. Корреа (Бразилія), П. Лангран (Франція), Ф. Джессан (Англія), А.В. Даринський, В.Г. Онушкін, Ю.М. Кулюткін, Є.П. Тонконога, Л.М. Лесохіна (Росія) [5; 6; 9; 10]; визначають предмет андрагогіки на основі аналізу різних підходів зарубіжних

та вітчизняних учених, готують реферати за темами: «Життя і просвітницька діяльність у сфері андрагогіки Малколма Ноулза», «Розвиток освіти дорослих у США» та ін., аналізують особливості андрагогічної й педагогічної моделей навчання. Зі студентами проводиться анкетування щодо важливості освіти дорослих.

II модуль «Доросла людина як суб'єкт освіти і навчання» передбачає ознайомлення студентів під час лекції з особливостями дорослої людини як суб'єкта освіти та навчання. Студенти мають усвідомити дорослість як етап життєвого циклу людини, проаналізувати особливості періодизації життя дорослої людини, простежити основні психофізичні закономірності розвитку дорослих, виявити кризи та кризові ситуації дорослої людини.

На практичних заняттях майбутні магістри вивчають наукові праці, які розкривають особливості людини як предмету пізнання (Б.Г. Ананьєв, М.О. Бердяєв, І.С. Кон), особливості психології дорослих (Т.М. Дзюба, С. В. Зінченко, В.Ф. Моргун, О.Г. Коваленко, Н.Ю. Ткачов), психологію навчання дорослих (С.Г. Вершловський, Т.М. Дзюба, О.Г. Коваленко, Ю.Н. Кулюткін) [2–6]. Студенти обговорюють специфічні характеристики, властиві дорослій людині; виокремлюють ознаки поняття “дорослість”, “зрілість”; аналізують, якою мірою освіта допомагає людині усвідомлювати проблеми сенсу дорослого життя, простежують етапи, на які поділяється життя дорослої людини, виявляють основні психофізіологічні закономірності розвитку дорослих і можливості їх урахування у діяльності андрагога, аналізують освітні орієнтації дорослих, з'ясовують засоби подолання кризових ситуацій дорослої людини.

Студенти здійснюють опитування за темою заняття, обговорюють заповіді творчої особистості за книгою П.Вайнцвайга “Десять заповідей творческой личности” (М., 1989), готують доповіді та реферати за книгами М.О. Бердяєва “Самопізнання” (Л., 1991) та Т.М. Дзюби, О.Г. Коваленко Психологія дорослості з основами геронтології (К., 2013), обґрунтовують феномен дорослості як базову категорію андрагогіки за монографією “Освіта дорослих: теоретичні й методологічні засади” (К., 2012).

III модуль «Неперервна освіта як фактор розвитку дорослої людини ставить за мету ознайомлення студентів із концептуальними засадами системи неперервної освіти, головними періодами розвитку безперервної освіти, а також із поняттям «неперервна освіта»; обґрунтування передумов побудови системи неперервної освіти, принципів цілісної системи неперервної освіти. Студенти розглядають неперервну освіту дорослих як умову розвитку особистості й суспільства, спираючись на принципи навчання дорослих. З'ясовують основні фактори, що доводять важливість безперервного навчання: активне упровадження нової техніки і технологій, що є наслідком науково-технічного прогресу, часто спричиняє відмирання або зміну деяких видів робіт. У зв'язку з цим виявлено, що наявна кваліфікація працівника і керівника не може бути гарантована базовою освітою та досвідом попередньої діяльності.

Майбутні магістри у процесі лекцій знайомляться з особливостями

системи підвищення кваліфікації в умовах неперервної освіти, специфікою самоосвіти дорослих, етапами наступності підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти, соціально-педагогічними проблемами діагностики ефективності підвищення кваліфікації й перепідготовки фахівців, показниками ефективності цієї системи. Студенти вивчають проблему неперервної освіти та її перспективи, спираючись на відповідні наукові джерела (С. П. Архипова, Б. С. Гершунський, І. А. Зязюн, Л. Б. Лук'янова, Н.Г. Ничкало, В. Г. Онушкін, Е. І. Огарьов, О. А. Орлова, Л. Є. Сігаєва) [2; 3; 10; 11].

Студенти розглядають актуальність проблеми неперервної освіти, аналізують канали реалізації неперервної освіти, етапи вивчення проблеми безперервної освіти, характеризують основні принципи функціонування такої системи, виявляють місце освіти дорослих у системі неперервної освіти, сутність нового уявлення про призначення освіти дорослих у контексті загальноцивілізаційних процесів.

На практичних заняттях обговорюється питання неперервної освіти дорослих як умови розвитку особистості й суспільства, характеризуються її відмінності від дитячо-юнацької освіти за специфікою контингенту, своєрідністю освітніх закладів, форм і методів їх діяльності; змістом цілей і завдань освітнього процесу; особливостями форм і методів педагогічної роботи із суб'єктами навчальної діяльності. Студенти аналізують принципи навчання дорослих: провідну роль самостійного навчання; організацію спільної роботи, пов'язаної з плануванням, реалізацією й оцінюванням процесу навчання; опору на досвід дорослих, індивідуалізацію та системність навчання, відповідність конкретним життєво важливим цілям, урахування професійних і соціальних чинників; актуалізацію результатів навчання, свободу у виборі цілей, змісту, форм, методів, джерел, термінів, часу, місця навчання, розвиток освітніх потреб.

Майбутні магістри розглядають сутність самоосвіти дорослих у системі неперервної освіти, простежують етапи наступності та особливості підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти спеціаліста, соціально-педагогічні проблеми діагностики ефективності підвищення кваліфікації й перепідготовки фахівців, основні показники ефективності СПК. Студенти виконують індивідуальні завдання, готують доповіді на тему: «Самоосвіта у процесі професійного становлення фахівця», «Роль самоосвіти в житті й діяльності Івана Франка», «Самоосвіта у житті та педагогічній діяльності А.С. Макаренка та В. О. Сухомлинського».

IV модуль «Особливості навчання дорослих» передбачає ознайомлення студентів із особливостями навчання дорослих, функціями, основними принципами освіти дорослих, методами й організацією такого навчання, специфікою педагогічної діяльності викладача-андрагога, освітніми системами дорослих, розвитком особистісних ресурсів дорослих учнів та стратегіями управління освітнім процесом. Увага була акцентована на лекційне заняття як інтенсивний спосіб навчання. На практичних заняттях обговорювалися питання специфіки андрагогічної підготовки викладачів, а

також зміст інтегрально-рольової позиції педагога-андрагога, найбільш типові моделі освітніх систем для дорослих.

Студенти вивчали й апробували методи активного навчання дорослих людей (А. А. Вербицький), інновації та технології навчання (О. В. Аніщенко, С. І. Змеєв, М. В. Кларін, Л. Б. Лук'янова, Л. Є. Сігаєва), індивідуальні відмінності у мислительній діяльності дорослих учнів (С. В. Зінченко, Ю. Н. Кулюткін, Г. С. Сухобська) [4; 6; 10; 11].

Майбутні магістри виконували індивідуальні завдання: готували доповіді з тем «Інноваційні методи навчання дорослих», «Сучасні технології освіти дорослих». На занятті ними проаналізовано: структуру, процедуру конструювання й особливості практичної реалізації технологій навчання дорослих; тренінгові технології в освіті дорослих, соціально-психологічні аспекти технологій освіти дорослих; сутність і характеристика технологій навчання. У процесі обговорення студенти виокремлювали чинники, що можуть мотивувати дорослих до навчання, серед них: прагнення зберегти роботу, залишитися на займаній посаді; бажання одержати підвищення по роботі або зайняти іншу посаду; зацікавленість у підвищенні заробітної плати; інтерес до пізнання, до самого процесу оволодіння новими знаннями та навичками, бажання встановити контакти з іншими суб'єктами освіти.

Студенти, які й самі складають групу середньої дорослості, прагнули осмислити сучасні підходи до організації освіти дорослих, що передбачали застосування різноманітних форм і методів, зокрема нетрадиційних. Такі підходи орієнтували дорослого учня на активне засвоєння способів пізнавальної діяльності, на особистість дорослого учня, на забезпечення можливостей його саморозкриття і самореалізації; виявляли особистісну причетність усіх учасників процесу навчання до проблем освіти дорослих, формували у дорослих учнів досвід самостійного пошуку нових знань, їх застосування у нових умовах. У цілому спецкурс із андрагогіки сприяв розвитку творчої духовно-моральної особистості майбутнього педагога, формуванню культури рефлексивного мислення у студентів, збагаченню емоційно-ціннісного досвіду навчально-ігрової діяльності, пов'язаної з її рольовими компонентами [2, с. 59].

Крім того, у навчальному процесі було створено умови, які стимулювали студентів до творчого пошуку, генерування нових ідей та уявлень, висунення альтернативних позицій; надавали можливість студентам висловлювати припущення стосовно широкого кола педагогічних явищ, ситуацій в освіті дорослих та засобів їх вирішення.

Майбутні магістри збагачували свої знання щодо традиційних і нетрадиційних форм та методів роботи з дорослими учнями; оволодівали способами переведення лекційного заняття в інтенсивний спосіб навчання. Так викладач спочатку знайомить студентів із методикою сучасної лекції, у процесі якої пропонує усім слухачам методичні матеріали, за якими слухачі працюють під час лекції, а наприкінці заняття педагог видає посібники для самоосвіти за темою лекції. Далі розкриваються особливості викладання проблемної лекції, яка містить актуальне питання, що має активізувати

мислення слухачів. Пошук відповіді відбувається у результаті дискусії, де обидві сторони – слухач і викладач – є співрозмовниками. Лекція удвох – це також проблемна лекція за участю двох викладачів, які мають різні точки зору на ту чи іншу проблему, у процесі дискусії вони висловлюють свою позицію щодо проблеми лекції. Активний діалог між викладачами так чи інакше робить слухачів його активними учасниками. Діалогізована лекція, лекція-дискусія, лекція-робоче засідання – кожний етап такого типу лекцій передбачає аналітико-синтетичну діяльність як з боку викладача-андрагога, так і з боку слухачів. Сюди відносяться міркування, аргументація, аналіз, синтез, моделювання, уточнення обопільних позицій тощо.

На практичних заняттях можна змоделювати й такі активні форми, як конференції, тематичні вечори, зустрічі зі спеціалістами, усні журнали. Активізують студентів і групові бесіди, на яких викладач не “інформує”, а виступає консультантом із питань, що вивчаються, допомагаючи слухачам осягнути їх суть. Семінар може відбуватися у вигляді дискусії з теми, що вивчається. Роль викладача-андрагога обмежується керуванням обговореннями на семінарі й підсумковим виступом. Викладач має домогтися, щоб на семінарі виступили всі члени навчальної групи. Часто семінари переростають у жваву дискусію, але вона може виступати і самостійною формою заняття. Викладач завчасно визначає дискусійну проблему, готує до неї слухачів, навчає розглядати питання з різних сторін, а на дискусії заохочує учасників аргументовано відстоювати свою власну позицію, не дозволяє дискусію відхилятися від теми і робить узагальнюючі висновки.

Активною є практика застосування ділових та рольових ігор. Під час рольової гри студенти виконують ті чи інші ролі й програють близьку до реальної ситуацію. У діловій грі беруть участь слухачі, розподілені на невеликі групи. Кожна група отримує матеріали, в яких представлена та чи інша проблема. Завдання груп – вирішити проблему оптимальним способом. Організація гри, її корекція й узагальнююча оцінка – завдання викладача. Крім того, у практику навчання усе більш активно входять виконання творчих завдань, курсових і дипломних та інших наукових проектів.

Результати дослідження успішності знань студентів з курсу андрагогіки дозволили виокремити три основні рівні щодо їх засвоєння.

Високий рівень (25 %) – свідчить, що студенти повною мірою усвідомили місце, предмет, мету, завдання та базові поняття курсу з андрагогіки. Спектр набутих знань має міжпредметний та інтегративний характер. Це допомогло студентам простежити етапи та тенденції становлення і розвитку андрагогіки, генезу освіти дорослих за рубежом та в Україні як цілісний процес; виявити особливості дорослої людини – суб’єкта освіти та навчання, з’ясувати різні підходи до періодизації життя дорослої людини, кризи розвитку особистості, освітні орієнтації дорослих людей; обґрунтувати концептуальні основи системи неперервної освіти, виявити специфіку навчання дорослих, виокремити загальне й особливе професій педагога і андрагога. Ними осмислено феномен грамотності як соціальний індикатор і показник ефективності освіти. Студенти усвідомили важливість розвитку безперервної освіти; принципи

функціонування цілісної системи неперервної освіти, зокрема системи підвищення кваліфікації; особливості самоосвіти дорослих у цій системі. Вони оволоділи стратегією, формами, методами та технологією навчання дорослих учнів. Постійно прагнуть до самовдосконалення та саморозвитку.

Достатній рівень (42 %) свідчить, що студенти достатньою мірою усвідомили роль курсу андрагогіки в сучасних умовах, оволоділи науковим апаратом дисципліни. Вони осмислили етапи становлення і розвиток андрагогічних ідей у зарубіжній та вітчизняній науці. Здатні проаналізувати структуру освіти дорослих (формальну, неформальну, інформальну) та особливості дорослої людини як суб'єкта освіти та навчання. Ними засвоєні концептуальні положення системи неперервної освіти, особливості професій педагог і андрагог. Вони характеризують систему підвищення кваліфікації в умовах неперервної освіти, усвідомили значущість самоосвіти дорослих у системі неперервної освіти, соціально-педагогічні аспекти змісту освіти та основні принципи освіти дорослих. Студенти оволоділи різноманітними моделями освітніх систем для дорослих та формами і методами навчання дорослих учнів. У них розвинене прагнення до саморозвитку.

Середній рівень (33 %) свідчить, що студенти в цілому ознайомилися з науковим апаратом курсу з андрагогіки, мають уявлення щодо етапів її становлення і розвитку, з'ясували особливості розвитку освіти дорослих за рубежом та в Україні та в основному уявляють дорослу людину як суб'єкта освіти та навчання, ознайомилися із системою неперервної освіти, зі специфікою навчання дорослих, особливостями професії андрагог. Проте їх знання мають неупорядкований, фрагментарний характер. Вони недостатньою мірою усвідомлюють специфіку професії андрагога на відміну від педагога, який працює з дитячо-юнацьким колективом. Знання щодо методів навчання дорослих мають обмежений і стереотипний характер. Водночас студенти цієї групи розуміють необхідність подальшої самоосвіти у цій галузі.

Відтак, спецкурс з андрагогіки постає як засіб професійного й особистісного становлення майбутніх магістрів, які усвідомили необхідність неперервної освіти у сучасному світі.

Таким чином, упровадження у навчальний процес магістратури спецкурсу з андрагогіки засвідчило, що в сучасних умовах виникла потреба у підготовці майбутніх педагогів у напрямі освіти дорослих у контексті неперервної освіти. Студенти мали можливість ознайомитися із зарубіжними та вітчизняними науковими працями, в яких визначаються різні позиції науковців щодо сутності освіти дорослих як складової системи неперервної освіти. Майбутні магістранти з'ясували, що у XIX ст. в США та у 50–60-х рр. XX ст. в країнах Західної Європи почала розвиватися наука андрагогіка, предмет дослідження якої – навчання дорослих. Становлення андрагогіки як субдисципліни педагогіки пов'язане зі специфікою навчання дорослих людей. В Україні важливим явищем стало створення у 2000 році Всеукраїнського координаційного бюро Міжнародної громадсько-державної програми «Освіта дорослих України» за сприяння Інституту освіти ЮНЕСКО (з 2006 р. – Інститут ціложиттєвого навчання ЮНЕСКО). Студенти на основі вивчення

наукової літератури осмислили сутність поняття «освіта дорослих», яке охоплює процеси формального, неформального та інформального навчання. Вони переконані, що тільки за їх допомогою дорослі люди можуть неперервно розвивати свої здібності, збагачувати знання й удосконалювати професійну компетентність або застосовувати їх у новому напрямі для задоволення своїх потреб і потреб суспільства.

Майбутні магістри усвідомили перспективні напрями розвитку освіти дорослих в Україні, які передбачають: необхідність розробки законодавчо-правової бази у цій сфері; єдине підпорядкування всіх форм навчання дорослих державній політиці; створення на державному рівні умов для неперервного навчання дорослих на безоплатній основі; демократизацію й автономізацію українських вищих навчальних закладів з метою реалізації ідеї неперервної освіти; здійснення системних наукових досліджень з проблем андрагогіки; упровадження нових технологій, нової техніки; створення бази даних про наявність видів освітніх послуг, що надаються навчальними закладами й підрозділами системи післядипломної освіти; поширення дистанційного навчання для дорослих людей; підготовку андрагогів-фахівців для роботи з дорослими; активне поширення інноваційних форм та методів освіти дорослих [10, с. 142-143].

Усе це свідчить про необхідність подальшої розробки проблеми освіти дорослих в Україні на різних рівнях: державному, регіональному, інституціональному та науково-методичному.

Література

1. Аллак Ж.В. Вклад в будущее: приоритет образования / Аллак Ж.В. – М., 1993.
2. Архипова С.П. Основы андрагогіки: навч. посібник / Архипова С.П. – Черкаси, 2002. – 92 с.
3. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века / Гершунский Б.С. – М., 1997.
4. Змеев С.И. Технология обучения взрослых: учеб. пособ. для студ. высших учеб. заведений / Змеев С.И. – М.: Издательский центр “Академия”, 2002.
5. Колесникова И. А. Основы андрагогіки: учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по спец. 031000 / [И. А. Колесникова, А. Е. Марон, Е. П. Тонконогая и др.]. – М. : Академия, 2003. – 238 с.
6. Кулюткин Ю.Н. Психология обучения взрослых / Кулюткин Ю.Н. – М.: Просвещение, 1985.
7. Лесохина Л.Н. Образование взрослых в общецивилизационном контексте / Лесохина Л.Н. // Образование взрослых: теория и практика. Вып. 1 / под ред. В.Г. Онушкина, Н.А. Тоскиной и др. – СПб.: Институт образования взрослых, 1995. – С.14-21.
8. Миронов В.Б. Век образования / Миронов В.Б. – М.: Педагогика, 1990.
9. Огієнко О.І. Андрагогічна модель навчання: американський контекст : монографія / О.І. Огієнко, І.М. Литовченко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 234 с.

10. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія / [авт. кол. Л.Б. Лук'янова, Л.Є. Сігаєва, О.В. Аніщенко та ін.]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 272 с.

11. Сучасні технології освіти дорослих: посіб. / [О.В. Аніщенко, Л.Б. Лук'янова, С.В. Зінченко та ін.]. – К., 2013. – 251 с.